

Nieuwsbrief nr 8.**29 februari 2008**

Geachte deelnemers,

Met flinke vertraging ontvangt u de achtste nieuwsbrief in het kader van het project Actief Randenbeheer Drenthe. Door ziekte is deze brief van november 2007 naar nu verschoven. In deze nieuwsbrief vindt u een samenvatting van de resultaten van de monitoring zoals die in 2007 heeft plaatsgevonden.

Monitoring Waterkwaliteit

Om de effecten van de akkerrand op de oppervlaktewaterkwaliteit te kunnen vaststellen, wordt op een aantal plaatsen binnen elke pilot de oppervlaktewaterkwaliteit gemeten. Er wordt zowel gemeten op locaties waar de rand aanwezig is, maar ook op locaties waar de rand ontbreekt ('blanco'). Metingen worden verricht in zowel het oppervlaktewater als het grondwater.

Op dit moment kunnen nog geen duidelijke conclusies worden getrokken over de effecten van de akkerranden op de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater. De tijd die het grondwater nodig heeft om vanuit de akker door de akkerranden naar de sloot af te leggen en daar te leiden tot schoner oppervlaktewater is langer dan de 1-2 jaar dat we nu meten. Hoewel het dus nog te vroeg is om al conclusies te trekken over de waterkwaliteit, zijn er toch al voorzichtige aanwijzingen dat de kwaliteit ter plaatse van de randen langzaam verbetert. De vegetatie in de slootranden verschuift nu al naar minder stikstofminnende soorten (zie beneden); dit zou een voorbode kunnen zijn van een verbetering van de waterkwaliteit.

Monitoring Biodiversiteit

Het project Actief Randenbeheer Drenthe heeft naast het eerste doel om de waterkwaliteit te verbeteren, ook tot doel om de natuurlijke soortenrijkdom in het agrarische gebied te verbeteren. In heel Nederland zijn de laatste 20 jaar veel kenmerkende soorten planten, vogels en vlinders in agrarische gebieden hard achteruit gegaan (denk bv. aan de veldleeuwerik en weidevogels).

Akkerranden vormen voor sommige soorten een leefgebied, of schuilplaats en plek om voedsel te zoeken en zijn verbindingswegen om van het ene stuk bos of natuurgebied naar een ander gebied te trekken. De grondsoort, het vochtgehalte, het gekozen zaadmengsel en het maaibeheer bepalen welke plantensoorten in de akkerranden zullen groeien. Door niet langer te bemesten op de randen en door het maaibeheer zal de plantensamenstelling van de randen en slootkanten veranderen. De plantensoorten en bedekking in de randen hebben veel invloed op het insectenleven in die randen. En het zaad en de insecten in de randen dienen weer als voedsel voor akkervogels en kleine zoogdieren.

Vanaf de start van het project in 2006 worden door PPO-AGV, de Provincie en de Waterschappen jaarlijks tellingen gedaan om de aantallen plantensoorten, broedvogels, vlinders en libellen, bodemdierpjes en kleine zoogdieren te volgen. Dit gebeurt op (een deel van) de 16 pilotbedrijven die in 2006 van start zijn gegaan. Hier worden de belangrijkste resultaten van 2006-2007 samengevat.

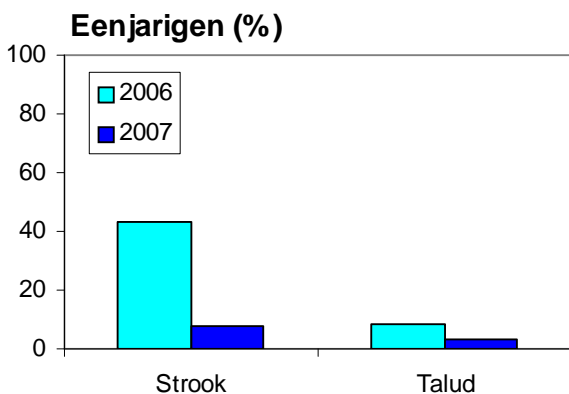
Vegetatie in akkerranden en slootkanten

Het eerste jaar (2006) zullen de meeste deelnemers zich herinneren als een lastig jaar met zeer veel onkruiden in de rand. In 2007 bleek dat de meeste randen zich echter goed ontwikkelde, met veel soorten uit het zaadmengsel (zie Figuur 1).

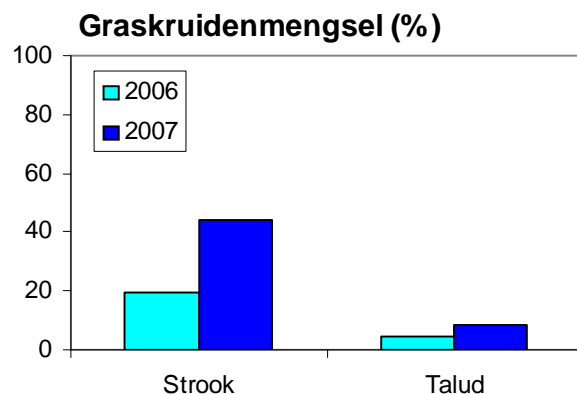

Figuur 1. Bedrijf Van Veen, Geesbrug, augustus 2006   Idem, juni 2007

De tellingen die we gedaan hebben laten dit mooi zien. Het aandeel eenjarige onkruiden in de randen is in 2007 met 80% afgenomen, en de soorten uit het ingezaaide mengsel bedekken in 2007 al meer dan 50% van de randen (zie Figuur 2).

Figuur 2a. Bedekking van de akkerranden (strook) en het sloottalud met éénjarige plantensoorten in 2006 en 2007. Deze nemen in 2007 sterk af

Figuur 2b. Bedekking van de akkerranden (strook) en het sloottalud met soorten uit het ingezaaide mengsel in 2006 en 2007. Soorten uit het mengsel nemen toe

Soorten die sterk stikstofminnend zijn (vaak de lastige onkruidsoorten) nemen in 2007 al flink af, door het maaibeheer zullen de randen de komende jaren nog verder verschrallen.

Eigenlijk mogen we na 1 jaar nog nauwelijks enig effect van de akkerranden op de plantengroei in de slootkanten verwachten. Toch laten de tellingen nu al zien dat in de slootkanten (kleine) verschuivingen optreden naar meer kruiden en minder stikstofminnende soorten. Dat is onverwacht en een gunstige ontwikkeling. Tussen de verschillende pilots en grondsoorten (zand of veen) zijn na 1 jaar de verschillen in begroeiing heel klein.

Dagvlinders

Voor dagvlinders zijn bloemen in de randen en slootkanten belangrijk om honing te vinden. Sommige vlindersoorten leggen ook eitjes en leven als rups van de grassen, brandnetels of kruiden in de randen. In 2006 is het niet gelukt om in Drenthe vrijwilligers te vinden die voor het project vlinders in de akkerranden konden tellen. Daarom is PPO in 2007 zelf begonnen met tellingen.

Het wisselvallige weer in de zomer van 2007 was vaak spelbreker. Toch werden in totaal **14 soorten dagvlinders** geteld. Opvallend waren de grote verschillen tussen bedrijven die vlak naast elkaar liggen; op het ene bedrijf maar 2 soorten, en bij de buurman wel 4 of zelfs 10 soorten. Het bedrijf Bussemaker in Geesbrug had de meeste vlindersoorten: 10 stuks. Typische grasland vlinders zoals het bruin zandoogje en zwartsprietdikkopje (Figuur 3) doen het in de AR Drenthe akkerranden veel beter dan langs akkers waar géén AR Drenthe strook ligt!

Figuur 3. Bruin zandoogje

Zwartsprietdikkopje

Libellen

De larven van libellen en waterjuffers leven één of twee jaar in het water. Als het project AR Drenthe erin slaagt om de waterkwaliteit te verbeteren, dan verwachten we dat de waterjuffers en libellensoorten vooruit zullen gaan. Maar eerlijk gezegd zullen we dat binnen de looptijd van het project waarschijnlijk nog niet zichtbaar zullen kunnen maken. Toch zijn de tellingen begonnen, zodat in latere jaren een vergelijking kan worden gemaakt.

In totaal zijn **maar liefst 22 soorten libellen** waargenomen, dat is veel meer dan verwacht. Net als bij de vlinders zien we op korte afstand tussen verschillende bedrijven grote verschillen in de aantallen libellen en waterjuffers. Niet alle sloten in het gebied hebben dus dezelfde waterkwaliteit. Opnieuw werden op het bedrijf van de familie Bussemaker de meeste libellen waargenomen, 17 soorten (!!), waaronder zeldzame soorten als de koraaljuffer (Figuur 4). De watersnuffel was de meest algemene soort, en werd veel vaker langs AR Drenthe randen gezien dan langs sloten zonder een akkerrand.

Figuur 4. Koraaljuffer

Watersnuffel

Bodembeestjes

Op 4 kernbedrijven (akkerbouw en veehouderij, elk op zand en op veen) worden met behulp van potvallen de kleine bodembeestjes zoals spinnen, loopkevers en ander klein grut gevangen en geteld. Daarbij zijn een heleboel nuttige beestjes, die bv. in graan of aardappelen veel bladluizen, rupsen en slakken kunnen opvreten.

De vangsten laten zien dat de natte zomer van 2007 voor deze beestjes lastig was, we vingen minder dan de helft van wat we in 2006 vingen. Op de veehouderijbedrijven heeft het nieuwe beheer van de grasranden (niet meer mesten en 1x maaien) nog weinig verandering in de grasmatten gebracht. We vinden daarom in grasland ook weinig veranderingen in de soorten bodembeestjes. Op de akkerbouwbedrijven is een groot verschil tussen het bedrijf op veengrond en dat op zandgrond. Bij beide bedrijven zien we dat de soorten die afval eten in 2007 afnemen, en dat het aandeel van de nuttige rovers (spinnen en loopkevers) toeneemt. Voor de akkerbouwer is dat een gunstige ontwikkeling.

Figuur 5. Een potval met loopkevers

(Broed)vogels en kleine zoogdieren

Typische weidevogels en akkervogels gaan in Nederland hard achteruit. Grutto, tureluur, geelgors en akkerleeuwerik (Figuur 6) staan intussen allemaal op de Rode lijst van bedreigde vogelsoorten. Akkerranden zouden voor sommige soorten nieuwe broedplaatsen kunnen bieden, en het zaad en de insecten in de randen dienen als voedsel voor de kuikens. De Provincie Drenthe laat door deskundigen de broedvogels in een aantal gebieden (waaronder de pilots van AR Drenthe) inventariseren. In aanvulling daarop brengen enkele rattenvangers van de Waterschappen Hunze en Aa's en Velt & Vecht regelmatig een bezoek aan de pilotbedrijven en tellen daar (broed)vogels en sporen van zoogdieren. In totaal noteerden zij tot nu toe 50 vogelsoorten, waarvan in het broedseizoen van 2007 van 16 soorten ook aanwijzingen voor broedgevallen hebben gezien. Rietganzen, wilde eend, Kievit en veldleeuwerik zijn bij de talrijkste soorten. Ook zeldzame soorten zoals de geelgors en grauwe kiekendief werden waargenomen! Van 11 zoogdieren werden sporen gezien, vooral muizengaten, molshopen en sporen van reeën en hazen. Maar ook sporen van bunzing, hermelijn en zelfs een steenmarter.

Figuur65. Leeuwerik

Gele Kwikstaart

Hopelijk is deze informatie duidelijk. Voor dringende vragen kunt u terecht bij:

Klaas Wijnholds (PPO-AGV)
Noorderdiep 211, 7876 CL Valthermond
Tel. 0599 66 25 77
klaas.wijnholds@wur.nl

Als reserve geldt Frans van Alebeek, PPO-AGV Lelystad, frans.vanalebeek@wur.nl (tel. 0320 29 16 15).